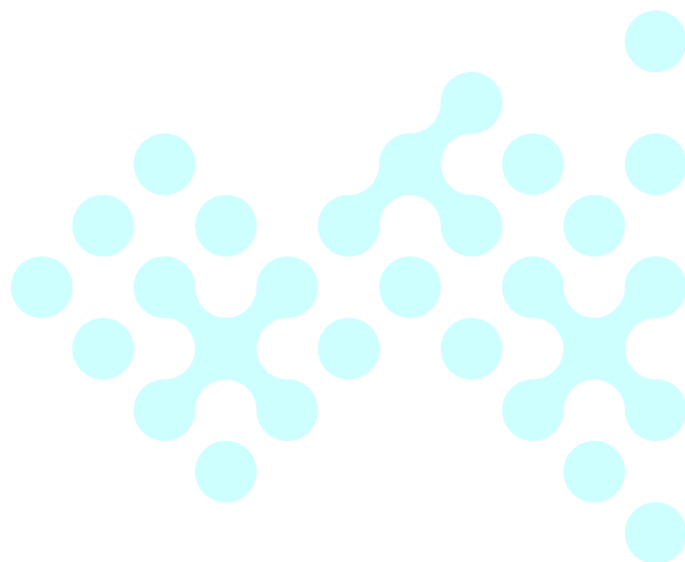

Memo aan de Raad

Datum	2 juni 2026
Afdeling	Samenleving
Onderwerp	Gratis Aktyf Waadhoeke
Portefeuille- houder	R. de Vries

Zaaknummer	2026-138415
------------	-------------

Geachte raadsleden,

Inleiding

Context

In het coalitieakkoord 'Sûn wurkje oan 'e takomst' is de ambitie gesteld om te onderzoeken hoe inwoners drempelloos kunnen meedoen aan sport en cultuur. In 2023 werd verkend hoe de pilot Gratis Aktyf Waadhoeke kan bijdragen aan het wegnemen van financiële obstakels voor inwoners om mee te kunnen doen.

In december 2023 besloot de raad om de kaders voor de pilot vast te stellen, het college opdracht te geven voor de uitvoering in 2024-2026, en € 500.000 beschikbaar te stellen. Deze pilot richt zich op het vergroten van de toegankelijkheid van sport- en cultuuractiviteiten. Hierbij is aandacht voor inwoners die door financiële beperkingen moeilijk kunnen deelnemen en voor meer (naams)bekendheid van de aanbieders.

De investering van € 500.000 wordt gebruikt voor de uitvoering, communicatie en samenwerking met lokale organisaties en monitoring van de effecten. De komende jaren zijn essentieel voor het realiseren van een inclusieve en gezonde samenleving in Waadhoeke, waarin iedereen kan meedoen en kan deelnemen aan sport en cultuur.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport start pilot sportpas voor jongeren

Om meer jongeren te stimuleren om te sporten en bewegen start het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) samen met de gemeenten Waadhoeke, Heerlen en Dordrecht een pilot met een gratis sportpas. Met een bijdrage van VWS ad € 670.000 is de gemeente Waadhoeke inmiddels met het experiment aan de slag. De resultaten zijn beschikbaar vanaf zomer 2027. De pilots zijn onderdeel van een onderzoek van VWS naar de mogelijke effecten van een landelijke sportpas. Doel is om te onderzoeken of belemmeringen voor bepaalde groepen jongeren om te sporten en bewegen worden weggenomen met een dergelijke sportpas. In juli 2027 worden de uitkomsten en leerpunten verwacht.

Op 6 november 2025 heeft de raad ingestemd met het voorstel om de looptijd van ons project Gratis Aktyf Waadhoek met 1 jaar te verlengen tot 1 juli 2027, het tegoed eenmalig met € 100 te verhogen voor de bestaande doelgroep 12 tot en met 16 jaar, instroom van 12 en 13 -jarigen te realiseren met een tegoed van € 200 en cultuur toe te voegen aan de pilot van VWS voor de doelgroep 17 tot en met 23 jaar ad € 300. Totaal gaat het om ongeveer 6.300 jongeren.

Planning monitoring en evaluatie

Twee keer per jaar ontvangt de raad een rapportage door middel van een raadsmemo over de voortgang van de pilot. Deze derde rapportage gaat over het eerste anderhalf jaar (lees: juli 2024 tot en met december 2025) sinds de lancering (juni 2024) en is voornamelijk *kwantitatief*. De vierde en vijfde voortgangsrapportage volgen in september 2026 en februari 2027. De vierde is *kwantitatief* en de vijfde rapportage is *kwantitatief*. Tabel 1 geeft het overzicht.

Tabel 1: Planning monitoring en evaluatie

Wanneer	Kwantitatief	Kwalitatief
Februari 2025	X	
September 2025	X	X
Februari 2026	X	
September 2026	X	X
Februari 2027	X	

Van belang voor de raad

In het resterende deel van deze memo nemen we de raad mee met 1. Implementatie & aanpassingen, 2. Uitkomsten, 3. Financiën, 4. Leeropbrengsten & aandachtspunten en 5. Narratief (verhalen / ervaringen van o.a. aanbieders en jongeren). Voor onderdeel 2. Uitkomsten en 3. Financiën wordt verwezen naar bijlage 1 Maandstatistieken december_Waadhoeke_2025_Q4

1. Implementatie

In de periode januari tot en met mei 2024 is het fundament gelegd om met de pilot te starten. Het belangrijkste onderdeel van dit fundament is het digitale platform YnBeweging, het digitale platform waar vraag en aanbod bij elkaar komen. Elke sport- en cultuuraanbieder met aanbod binnen de gemeentegrenzen van Waadhoeke kan via een eigen inlogomgeving zelf aanbod publiceren. De jongeren (vragers) kunnen activiteiten, cursussen en lidmaatschappen betalen met hun Gratis Aktyf Waadhoeke tegoed. Sport- en cultuuraanbieders worden maandelijks uitbetaald voor geboekte activiteiten. Op 30 mei 2024 is Gratis Aktyf Waadhoeke gelanceerd bij de Campus Middelsee. In juni 2024 hebben jongeren van de gemeente een brief ontvangen met hun persoonlijke code. Sport- en cultuuraanbieders worden ondersteund door de Clubondersteuner van Sport Fryslân en de Cultuurcoach van Seewyn Kunsteducatie. Een buurtsportcoach organiseert wekelijks tussen- en naschoolse beweegactiviteiten op de drie voortgezet onderwijs-scholen.

Actuele aanpassingen

In juni 2025 is opdracht gegeven aan onze leverancier Sportunity om enkele aanpassingen te doen om zo de geconstateerde drempels te verlagen. We vinden het belangrijk dat iedereen mee moet kunnen doen. Daarnaast heeft partner Sport Fryslân een plan opgesteld om onze doelgroep via -met name social media- te bereiken en te activeren voor ons project.

Het programma School en omgeving (gestart in 2022) is een initiatief van het ministerie van OCW om kansengelijkheid te vergroten door extra buitenschoolse activiteiten aan te bieden aan leerlingen. Scholen met hoge achterstandsscores vormen lokale coalities met gemeenten en partners voor een verrijkte schooldag (sport, cultuur, talentontwikkeling). Met dit programma School en omgeving sluit Sport Fryslân samen met de voortgezet onderwijs-scholen Ulbe van Houten in Sint Annaparochie en Simon Vestdijk in Franeker aan bij ons project.

Op 10 februari jl. hebben alle 6.300 jongeren een brief ontvangen met alle actuele informatie over Gratis Aktyf Waadhoeke inclusief aanmelden en enkele vragen die VWS en partner Mulier Instituut gebruiken voor hun onderzoek.

2. Output

Tot en met 30 april 2026 hebben 1.785 jongeren hun voucher verzilverd. Dit is een deelnemingspercentage van 28,4%. De meesten hiervan hebben het volledige tegoed besteed bij de circa 120 aanbieders.

3. Financiën

Tot en met april 2026 is er € 287.511 door jongeren besteed aan sport- en/of cultuuractiviteiten.

4. Leeropbrengsten & aandachtspunten

- A. Veel sport- en culturaanbieders doen actief mee aan Gratis Aktyf Waadhoeke. Ruim driekwart van de actieve sportaanbieders doet mee en een kleiner deel van de culturaanbieders doet mee.
 - Een aandachtspunt voor 2025 was het verder ontlasten van aanbieders. Dit kan onder andere door het aanbieden van proef- c.q. introductielessen. Dit wordt nu door Sport Fryslân bij 3 verenigingen opgepakt, waarbij de gemeente deels de kosten draagt. Een aantal aanbieders heeft signalen afgegeven dat de techniek te ingewikkeld is. Dit is aangepast door Sportunity en Sport Fryslân;
 - De aanvraag van de Sociale Bouwmarkt is door zorgverzekeraar De Friesland gedeeltelijk toegekend. De bouwplaats Gratis Aktyf Waadhoeke met de marktmeester is niet toegekend, maar dat neemt niet weg dat Sport Fryslân wel met de rol van marktmeester (Jorick de Haan van Sport Fryslân) aan de slag is gegaan waardoor verenigingen nog meer ondersteuning krijgen;
- B. Ruim dertig procent van de jongeren maakt gebruik van een nieuwe infrastructuur om mee te doen aan activiteiten. YnBeweging is het platform dat de gemeente kan inzetten voor acties gericht op bewegen en cultuur.
 - Aandachtspunt voor 2025 was hoe met marketing en communicatie activiteiten meer jongeren bereikt kunnen worden. Dit wordt uitgevoerd door Sport Fryslân en onze Afdeling Communicatie;
- C. Tot en met april 2026 zijn 215 inactieve jongeren door Gratis Aktyf Waadhoeke geactiveerd om te gaan sporten of cultuur te beleven in georganiseerd verband bij een commerciële aanbieder of vereniging.
 - Een blijvend aandachtspunt voor 2025 en verder is om de maatschappelijke effecten op langere termijn te kunnen blijven volgen. Wie zijn deze geactiveerde jongeren en wat hebben zij nodig om te blijven sporten en/of aan cultuur te blijven deelnemen? Hierin zal het Mulier Instituut een rol spelen. Zij zijn bezig onderzoek te doen naar onze vouchers/wallet met vooral kwalitatieve methoden.

5. Narratief (verhalen / ervaringen van onder andere aanbieders en jongeren)

Aanbieders

In het artikel in Trouw in maart 2025 gaf fysiotherapeut Gerrit Feenstra aan een groot voorstander te zijn van Gratis Aktyf Waadhoeke. Hij verwelkomt in zijn sportschool zo'n driehonderd leden, best veel voor een klein dorp als Winsum. Van hen zijn er 25 die het lidmaatschap hebben betaald met het Gratis Aktyf-tegoed. Tien gaven aan 'inactief' te zijn. "We zorgen hier voor persoonlijke begeleiding", vertelt hij. "Daarin proberen we ons te onderscheiden van de grote fitnessketens."

Uit de reacties die de clubondersteuner van Sport Fryslân en de cultuurcoach van Seewyn in mei 2025 bij aanbieders hebben opgehaald en uitgewerkt blijkt dat:

- Het zou wenselijk kunnen zijn voor een jongere om te weten waar en wanneer die terecht zou kunnen voor een proefles. Maar of dat zorgt voor meer deelname is de vraag en heeft een club wel tijd om dit allemaal op Yn Beweging te zetten?
- Nieuw specifiek aanbod wordt weinig aangeboden. Commerciële clubs spelen hier wel op in en met succes (verschil tussen vrijwilligers en professionals).

Ambassadeurs Gratis Aktyf Waadhoeke

Uit de reacties van de 3 ambassadeurs (jongeren uit onze gemeente die een uitzonderlijke sport- of cultuurprestatie hebben geleverd) en hun ouders blijkt dat men weet wat Gratis Aktyf Waadhoeke is, maar nog niet de tijd heeft genomen om hieraan deel te nemen en/of het aanmelden te moeilijk vindt.

Enquête jongeren

In mei 2025 hebben alle jongeren een brief met enquête gekregen, omdat zij nog geen actie hadden ondernomen. Punten die hieruit naar voren kwamen waren:

1. Aanbod sluit onvoldoende aan bij wensen.

Veel jongeren geven aan dat hun sport er niet tussen staat of dat het aanbod niet aantrekkelijk is;

2. Gebruiksgemak en communicatie zijn een drempel.

Het systeem wordt als lastig ervaren, jongeren vergeten het of zijn de brief kwijt. Ouders spelen een sleutelrol bij activering;

3. Niet iedereen voelt de noodzaak.

Jongeren die al sporten of andere activiteiten hebben, zien geen meerwaarde in het tegoe;

4. Er is wel potentie voor activering.

Meer dan de helft zegt iets te willen doen, mits het aanbod aantrekkelijker wordt en de drempels omlaag gaan.

Een hele mooie inkijk in ons project is het filmpje dat is opgenomen door NOS Stories. Zij maken nieuws kort, snel en begrijpelijk op TikTok, Instagram en YouTube voor de jeugd van 13 tot 19 jaar:

https://m.youtube.com/shorts/x6E8R_1iq5U

Mogelijke effecten Gratis Aktyf Waadhoeke

Door periodiek te monitoren houdt de gemeente zicht op de ontwikkeling van jongeren. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om causaliteit (oorzaak-gevolg) aan te tonen.

Gratis Aktyf Waadhoeke is op 1 juli 2024 gestart. Uit de gemeentelijke cijfers over de jeugdhulp van 12 tot en met 16 jaar (zie Bijlage 2: Overzicht monitoring Gratis Aktyf Waadhoeke) blijkt het aantal trajecten (lees: cliënten) in het 2^e halfjaar van 2025 (gemiddeld 316) te zijn afgenomen in vergelijking met het 1^e halfjaar 2024 (gemiddeld 344).

Bovenstaande positieve trend in onze gemeente is waarneembaar, echter kunnen we daaruit nog niet concluderen dat de ontwikkeling van jongeren is verbeterd, doordat jongeren laagdrempelig kunnen sporten en culturele activiteiten kunnen beoefenen. Veranderingen in monitorgegevens kunnen het gevolg zijn van een veelheid aan factoren, zoals cohort verschillen en inspanningen door onder meer

scholen, verenigingen, maatschappelijke organisaties en gemeente. Laagdrempelig sport en cultuur beleven is één van deze inspanningen en één van de factoren die kan bijdragen aan het gezond opgroeien van jongeren. Naast cijfermatige indicatoren verdienen 'het verhaal' en ervaringen van aanbieders, betrokken organisaties en jongeren aandacht.

Samenvatting

6.300 jongeren die zijn geboren tussen 1 januari 2002 en 1 januari 2014 kunnen meedoen met Gratis Aktyf Waadhoeke. De projectnaam is afkomstig van de jongeren zelf. Alle jongeren kunnen een tegoed van € 300 besteden aan het sport- en cultuuraanbod op YnBeweging Waadhoeke (uitzondering de 12 en 13-jarigen met € 200). Het project heeft een looptijd van 1 juli 2024 tot 1 juli 2027.

Er waren nog diverse zaken die verbetering behoefden, waar we van geleerd hebben en waarop acties zijn ondernomen. Dit om onze doelstelling qua deelnemingspercentage te behalen.

